

ASPECTE ALE PATRIMONIULUI CULTURAL LA ORELE DE GEOGRAFIE

Ion MIRONOV, conferențiar universitar, doctor

Catedra Geografie Generală, UST

Larisa MIRONOV, profesor de geografie, grad didactic superior

IPLT „Principesa N. Dadiani”, Chișinău

Introducere. În lucrare, prezentăm unele aspecte referitoare la studiul patrimoniului cultural, în cadrul orelor de geografie. Studiul elementelor patrimoniului oferă legătura dintre trecut, prezent și viitor, contribuind la educația elevilor, prin dezvoltarea multilaterală a lor, vis-à-vis de problemele de patrimoniu la nivel global, regional și local.

Unul din obiectivele procesului educativ, este de a oferi viitorului cetățean cunoștințe profunde, competențe, curiozitate și o atitudine creativă față de realitate [14].

Conform noului curriculum, studiul geografiei este axat pe formarea de competențe, una din cele specifice fiind studiul valorificării patrimoniului natural și cultural sub aspect social, intercultural, antreprenorial, demonstrând spirit civic [6, 7]. Astfel, noul curriculum include un studiu cuprinzător al patrimoniului cultural în scopul educării, creșterii și dezvoltării personalității elevilor prin intermediul geografiei școlare.

Fundamentare teoretică. Interesul savanților geografi pentru obiectele de patrimoniu a apărut în secolul al XVIII-lea [15]. Astfel, geografia este unul din disciplinele școlare, al cărui conținut curricular, cuprinde concomitent cunoașterea științifică a elementelor patrimoniului, dezvoltând elevilor competențe asupra mediului geografic, ca un sistem teritorial complex ce s-a format pe parcursul interacțiunii evolutive a naturii și societății [9]. Conceptul de patrimoniu a intrat într-o utilizare științifică mai largă la sfârșitul anilor 80 - 90 ai secolului XX. Această etapă a dezvăluit multe elemente, din trecutul istoric interzise anterior [15].

Un rol semnificativ în această direcție a avut-o ratificarea de către Republica Moldova a Convenției culturale europene [1], Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic [2], Convenției pentru conservarea patrimoniului arhitectural al Europei [3], Convenției UNESCO privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural [4], Convenției privind salvagardarea patrimoniului cultural imaterial [5], etc., în scopul armonizării legislației naționale cu cea internațională. Patrimoniul cultural al Republicii Moldova reprezintă o totalitate de valori și bunuri culturale (materiale și imateriale, mobile și imobile) de importanță locală, națională și globală, constituite pe parcursul istoriei.

Patrimoniul cultural al Republica Moldova se evidențiază printr-o mare varietate, reprezentând o reală valoare peisagistică, turistică și științifică. Patrimoniul cultural a fost influențat în mod deosebit de evoluția activităților umane, care au contribuit la o exploatare excesivă a elementelor sale. Multe din elementele patrimoniului cultural sunt amenințate cu dispariția. Prin urmare, elementele patrimoniului cultural sunt supuse unei agravări continue, punând în pericol bunăstarea generațiilor viitoare.

Studiul și conservarea patrimoniului este una dintre prioritățile de bază a unui stat și este luată în considerare în documentele de reglementare relevante. Patrimoniul este considerat un mod de transmitere a informațiilor culturale și naturale - un „dialog al culturilor”, o memorie specială și un „cod genetic” pentru dezvoltarea ulterioară a societății.

Punerea în aplicare a conceptului de patrimoniu cultural în știința geografică, se bazează pe teoria studierii sistemelor și, prin urmare, implică dezvoltarea dialecticii naturii, a omului și a rezultatelor activităților sale în concordanță cu unitățile culturale și de mediu. În ultimele decenii, problemele legate de patrimoniul cultural în cadrul orelor de geografie devin din ce în ce mai importante. Savanții geografi definesc patrimoniul ca o categorie geografică fundamentală, o condiție importantă pentru dezvoltarea durabilă [15].

Cunoașterea elementelor patrimoniului, înțelegerea valorilor acestora este o componentă necesară a culturii fiecărei persoane. Studiul acestei probleme, reflectat în lucrările diferitor savanți, confirmă, că conștientizarea frumuseții lumii, rolul patrimoniului moștenit de la generațiile precedente contribuie atât la obținerea unor orientări emoționale semnificative din punct de vedere social, cât și la asimilarea mai eficientă a elementelor culturii universale [13].

Un rol important în cunoașterea și promovarea patrimoniului național, în contextul dezvoltării durabile, revine procesului educativ. Educația prin patrimoniu este un proces dinamic, care cuprinde cei patru piloni ai învățării pentru secolul 21 - învățarea pentru cunoaștere, învățarea pentru a face, învățarea pentru a fi și învățarea pentru a convieui [10].

Acest proces educativ poate fi fundamentat atât pe o cunoaștere temeinică a conceptului de patrimoniu cât și printr-un demers didactic corespunzător.

Metodologia studiului. Fundamentarea teoretică este bazată pe studiul bibliografiei. În acest sens, a fost analizat, cu atenție, Curriculum-ul școlar la Geografie [6, 7], conținutul manualului [11], cât și lucrările științifice din domeniu.

Conform noului curriculum școlar, în cadrul orelor de geografie, elementele de patrimoniu cultural sunt analizate conform unităților de competențe pe clase, conform tabelului 1.

Tabelul 1.

Dezvoltarea competențelor specific la Geografie [6, 7]

Compe tențe specifice	Unități de competențe pe clase							
	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
5 Valorifica rea patrimo- niului natural și cultural sub aspect	5.1 Identifi- carea diversită- ții naturale și cultural e a realității geografi	5.1 Identifica rea unor elemente ale patrimoni u lui natural și cultural regional	5.1. Distinge rea rolului diversității naturale și culturale în mediul geografic regional	5.1. Explica rea diversi- tății natura le a spațiului național în raport cu cel	5.1. Estimarea impactului uman asupra patrimoni u lui natural și cultural din perspectiv	5.1. Aprecierea diversității naturale a patrimoni lui geografic mondial	5.1. Aprecierea diversității culturale a patrimoniului geografic mondial	5.1. Evaluarea patrimoni ului natural și cultural din perspectiv a dezvoltări i

social, intercultural, antreprenorial, demonstrând spirit civic	-ce			regional	a dezvoltării sustenabile			sustenabile
	5.2. Enumerarea unor acțiuni de protecție a patrimoniului natural și cultural	5.2. Descrierea unor elemente ale patrimoniului natural și cultural din diferite regiuni ale Terrei	5.2. Compararea trăsăturilor spațiului geografic regional, valorifi când patrimoniul mondial	5.2. Identificarea unor măsuri de protecție a patrimoniului natural național	5.2. Propunerea unor proiecte de caracter antreprenorial cu referire la patrimoniul cultural național	5.2. Elaborarea măsurilor civice privind valorificarea rațională a patrimoniului natural mondial	5.2. Deducerea ghidată a acțiunilor antreprenoriale privind valorificarea rațională a patrimoniului cultural mondial	5.2. Realizarea proiectelor de valorificare rațională a patrimoniului natural și cultura din perspectiva dezvoltării sustenabile

Multe din elementele patrimoniului culturale din Republica Moldova sunt afectate negativ prin acțiunile proprietarilor asupra acestora din cauza necunoașterii valorii lor, a lipsei de educație și a resurselor financiare, dar și din cauza nepăsării autorităților locale.

Rezultate și discuții. Studiul particularităților elementelor patrimoniului cultural de către elevi, la orele de geografie, necesită utilizarea tehnologiilor educaționale cât mai eficiente. Utilizarea tehnologiilor educaționale contribuie la dezvoltarea abilităților intelectuale ale elevilor, necesare nu numai în studiu, ci și în viața de toate zilele ca: capacitatea de a lua decizii, de a lucra cu informații, de a analiza diverse aspecte ale fenomenelor, etc. [12].

Analiza conținuturilor prezentate în *Curriculum școlar de geografie. Clasele a V-a – a XII-a* [6, 7], permite să apreciem că elementele patrimoniului cultural pot fi dezvoltate în toate clasele.

Cunoașterea elevilor cu elementele patrimoniului, în cadrul orelor de geografie, se realizează începând cu clasa a V-a, *Geografie generală*, unde elevii cunosc diversitatea culturală a realității geografice și identificarea unor măsuri și soluții de protecție și ameliorare a patrimoniului cultural.

Dezvoltarea acestei competențe specifice este organizată și în clasele a VI-a - a VII-a, *Geografia continentelor și oceanelor*, în care studiul patrimoniului cultural are loc prin cunoașterea elementelor componente a patrimoniului cultural din diferite țări, stabilirea poziției geografice a acestor elemente, cunoașterea cu criteriile includerii lor în Lista Patrimoniului Mondial, evidențierea unor elemente ale patrimoniului cultural la nivel regional, evidențierea unor elemente specifice ale patrimoniului cultural cu impact global prin analiza unor studii de caz etc.

Analiza elementelor patrimoniului cultural cu succes se realizează în clasa a IX la *„Geografia umană a Republicii Moldova”* care are o importanță semnificativă în formarea unei culturi a personalității, dezvoltarea sentimentului de patriotism, de iubire pentru patrie, de mândrie pentru creația culturală a strămoșilor.

Realizarea acestor obiective are loc prin identificarea impactului uman asupra patrimoniului cultural național, studiind diferite surse de informații; prin analiza stării patrimoniului cultural național prin elaborarea unor proiecte de grup/postere/înregistrări video tematice; evaluarea consecințelor impactului uman asupra patrimoniului cultural național, în baza unor discuții tematice/dezbateri. Un rol important revine explicării rolului comunității locale în valorificarea și protecția patrimoniului cultural național, în baza unor dezbateri; a estimării impactului globalizării, a colaborării regionale și internaționale în valorificarea sustenabilă a patrimoniului cultural național, pe baza unor studii de caz; a elaborării unor proiecte de caracter antreprenorial privind valorificarea și protecția patrimoniului cultural național. Acestea pot fi studiate aproape la fiecare conținut din manualul școlar [11].

Elemente componente a patrimoniului cultural al Republicii Moldova sunt: cetățile (Soroca, Tighina), mănăstirile (Căpriana, Curchi, Hâncu, Saharna ș. a.), bisericile (din Căușeni, Chișinău, Bălți etc.), cât și multe alte elemente. Un rol deosebit de semnificativ îl are punctul geodezic de lângă satul Rudi, raionul Soroca, care a fost inclus în Lista Patrimoniului Mondial în anul 2005. Acest punct geodezic reprezintă unul dintre cele 258 de puncte, din „Arcul Struve”, obiectiv, ce reprezintă una dintre remarcabilele realizări științifice și tehnice în domeniul măsurărilor terestre din sec. XIX.

Principalele obiective ale cursului „*Geografia umană a lumii*” sunt formarea cunoștințelor despre patrimoniul mondial, caracteristicile geografice ale poziției elementelor patrimoniului cultural mondial în regiunile și țările lumii; percepția de către elevi a diversității tendințelor culturale în dezvoltarea societății în diferite perioade istorice, socio-economice; promovarea convingerii elevilor în necesitatea de a studia cultura diferitelor țări și popoare și, pe această bază, a estima impactul globalizării, colaborării regionale și internaționale în valorificarea sustenabilă a patrimoniului cultural; a elabora proiecte de caracter antreprenorial privind valorificarea și protecția patrimoniului cultural mondial, de a cultiva sentimente de respect pentru ei; formarea credințelor elevilor în necesitatea păstrării patrimoniului natural și cultural, precum și a regulilor comunicării civilizatoarea [13].

Astfel, în cadrul orelor de geografie, elevii se cunosc cu semnificația conceptului de patrimoniu cultural, compară diferite elemente ale patrimoniului cultural; descriu elementele patrimoniului cultural, inclusiv și după imagini, elucidează interdisciplinar elementele patrimoniului cultural, etc.

Concluzii. Studiarea patrimoniului cultural de către elevi oferă contextul pentru sensibilizarea elevilor lor față de valorile culturale locale, regionale, naționale, europene și mondiale, pentru protejarea și valorificarea lor într-o societate bazată pe cunoaștere [8]. Curriculum școlar prevede și recomandă prin competențele specifice interpretarea diverselor elemente ale patrimoniului cultural, iar profesorilor de geografie le revine rolul de a dezvolta aceste competențe elevilor în dependență de particularitățile de vârstă.

Bibliografie

1. Convenția culturală europeană, adoptată la 19 decembrie 1954 la Paris și ratificată prin Hotărîrea Parlamentului nr.98-XIII din 12 mai 1994.
2. Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită), adoptată la La Valetta la 16 ianuarie 1992, ratificată prin Legea nr.533-XV din 11 octombrie 2001.
3. Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Grenada, la 3 octombrie 1985, ratificată prin Legea nr. 533-XV din 11 octombrie 2001.
4. Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, adoptată la 23 noiembrie 1972 la Paris, ratificată prin Legea nr.1113-XV din 6 iunie, 2002.
5. Convenția privind salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003, ratificată prin Legea nr. 12-XVI din 10 februarie 2006.
6. Curriculum national. Geografie: Clasele V-IX. Chișinău, 2019, 33 p.
7. Curriculum national. Geografie: Clasele X-XII. Chișinău, 2019, 28 p.
8. Dulamă M.E. Sensibilizare și expresie culturală în activitățile de învățare la geografie. Didactica pro..nr. 4 (98), 2016. p. 38-43.
9. Mironov I., Volontir N. Studying cultural landscapes in the Republic of Moldova. Field Trips with Geography University students. Territorial identity and values in geographical education. Presa Universitară Clujeană, 2016. p. 119-157.
10. Patrimoniul Mondial în mâini tinere pentru a ști, a cunoaște și a acționa. Un ghid de resurse educaționale pentru profesori. UNESCO, 2002, 112 p.
11. Sochircă V., Mățu M. Geografia umană a Republicii Moldova. Manual pentru clasa a 9-a. Chișinău, 2010.
12. Анищенко Н. В. Технологии развития критического мышления как средство эффективного освоения учащимися мирового культурного наследия при обучении географии. Природное и культурное наследие: междисциплинарные исследования, сохранение и развитие. Спб., 2016. стр. 153-156.
13. Ильинский С. В., Мосин В. Г., О проблемах изучения всемирного наследия в современной школе. Природное и культурное наследие: междисциплинарные исследования, сохранение и развитие. Спб., 2016. стр. 204-206.
14. Марченко А. А. Дмитриева И. В. Памятники истории и культуры как объекты краеведческой деятельности в практике учителя географии. Природное и культурное наследие: междисциплинарные исследования, сохранение и развитие. Спб., 2014. стр. 302-305.
15. Смирнова О. В., Коршунов М. Ю. Научные аспекты изучения природного и культурного наследия в интересах устойчивого развития. Вестник Мининского университета, 2015, № 2.